

Történelem

VII. osztály

Tartalom

1TE

A világ nagy politikai-katonai szövetségi rendszerei

- 10 **1. Lecke:** A világ nagy politikai-katonai szövetségi rendszerei
- 14 **2. Lecke:** Az első világháború. A szövetségek alakulása. A frontok
- 18 **Esettanulmány:** Az ipari forradalom és a háború. Az új fegyverek és áldozataik
- 20 **Esettanulmány:** Élet a lövészárkokban és a háttérországban
- 22 **Esettanulmány:** Románia és az első világháború
- 24 **3. Lecke:** A békeszerződések. Új határok Európában
- 28 **Értéktár:** Az első világháború hőseinek emlékművei
- 30 **Mappa:** Történelem a te életedben
- 32 **Eszköztár:** Történeti források feltárása: képek elemzése és történelmi térképek tanulmányozása, egy projekt megvalósítása, egy portfólió vagy egy tematikus mappa elkészítése
- 33 **Ismétlés**
- 34 **Önértékelés**
- 35 **Témazáró**

2TE

A két világháború között: változásban a világ

- 38 **1. Lecke:** Élet a mindennapokban. Városok és falvak világa
- 42 **Esettanulmány:** Nők a közéletben
- 44 **Esettanulmány:** A mozi – művészet és ipar
- 46 **Esettanulmány:** Gazdasági válságok
- 48 **2. Lecke:** Állam és polgára a demokráciában és a totalitárius rendszerben
- 52 **Esettanulmány:** Egy minta-demokrácia: Az Amerikai Egyesült Államok
- 54 **Esettanulmány:** Kommunizmus. Nácizmus
- 56 **Értéktár:** A művészi kifejezések új formái: a dadaizmus
- 58 **Mappa:** Történelem a te életedben
- 60 **Eszköztár:** Történeti források feltárása: grafikus rendszerezési forma készítése, egy dokumentum elemzése, egy történelmi személyiség életrajzának összeállítása, plakátkészítés
- 61 **Ismétlés**
- 62 **Önértékelés**
- 63 **Témazáró**

Általános kompetenciák

1. Térbeli és időbeli támpontok különböző szövegösszefüggésben való használata
2. A szaknyelv és a történelmi források kritikai és reflexív használata
3. Állampolgári magatartás kialakítása a történelmi tapasztalatok felhasználása és a társadalmi-kulturális sokszínűség nyomán
4. Az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges eszközök önálló és felelős használata

3TE

Háborúban a világ

- 66 **1. Lecke:** Nemzetközi viszonyok. A totalitárius államok agressziója
- 70 **2. Lecke:** A második világháború
- 74 **Esettanulmány:** Új, pusztító fegyverek
- 76 **Esettanulmány:** Élet a fronton és a hátszágban
- 78 **Esettanulmány:** A holokauszt
- 80 **Értéktár:** Vallomások a háborúról
- 82 **Mappa:** Történelem a te életedben
- 84 **Eszköztár:** Történeti források feltárása: egy kép elemzése, egy vita megszervezése, egy esettanulmány elkészítése, szerepjáték összeállítása
- 85 **Ismétlés**
- 86 **Önértékelés**
- 87 **Témazáró**

4TE

A háború utáni világ

- 90 **1. Lecke:** Újjáépítés és fejlődés. Élet a mindennapokban
- 94 **Esettanulmány:** Az emberi jogok egyetemes nyilatkozata
- 96 **Esettanulmány:** A fiatal generáció tiltakozása
- 98 **2. Lecke:** Demokrácia a kommunizmus ellen. A hidegháború (1945 – 1991)
- 102 **3. Lecke:** Európai Unió: szervezési és működési alapelvek
- 106 **4. Lecke:** Napjaink világa. A globalizáció
- 110 **Esettanulmány:** Új szórakozási formák - játékok és a technológia. Következmények
- 112 **Esettanulmány:** A terrorizmus
- 114 **Esettanulmány:** A jelenkori migráció
- 116 **Értéktár:** Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete
- 118 **Mappa:** Történelem a te életedben
- 120 **Eszköztár:** Történeti források feltárása: Hogyan állíts össze egy érvelést; Hogyan szerkesztesz meg egy tematikus folyamatábrát; Hogyan írs meg egy oknyomozó cikket; Hogyan írs meg egy esszét
- 121 **Ismétlés**
- 122 **Önértékelés**
- 123 **Témazáró**
- 124 **Szójegyzék**

Sajátos kompetenciák

- 1.1. Térbeli és időbeli támpontok használata a történelmi tények és folyamatok bemutatása során
- 1.2. Történelmi tények és folyamatok összehasonlítása térbeli vagy időbeli távlatokban
- 2.1. Történelmi források használata a történelmi folyamatok esetében folytonosságának vagy változásainak felfedezésére
- 2.2. Történelmi források felfedezése a kritikai gondolkodás sajátos eszközeinek használatával
- 3.1. A történelmi tények kifejtése során személyiségek és embercsoportok közötti kapcsolatok meghatározása
- 3.2. Folytonosság vagy változások bemutatása az értékrendszerek fejlődésében
- 4.1. Egyéni vagy csoportprojektek megvalósítása multimédiás eszközök használatával
- 4.2. Az együttműködést, a fegyelmet és a kitartást erősítő szellemi munkamódszerek alkalmazása
- 4.3. Döntéshozatalkor többféle nézőpont és kritikus gondolkodás használata helytálló érvek és bizonyítékok alapján

1TE

A világ a 19. század végén és a 20. század elején

1. Lecke 10

A világ nagy politikai-katonai szövetségi rendszerei

2. Lecke 14

Az első világháború.
A szövetségek alakulása. A frontok

Esettanulmány 18

Az ipari forradalom és a háború.
Az új fegyverek és áldozataik

Esettanulmány 20

Élet a lövészárkokban és a hátszágban

Esettanulmány 22

Románia és az első világháború

3. Lecke 24

A békeszerződések. Új határok Európában

Értéktár 28

Az első világháború hőseinek emlékművei

Mappa 30

Történelem a te életedben

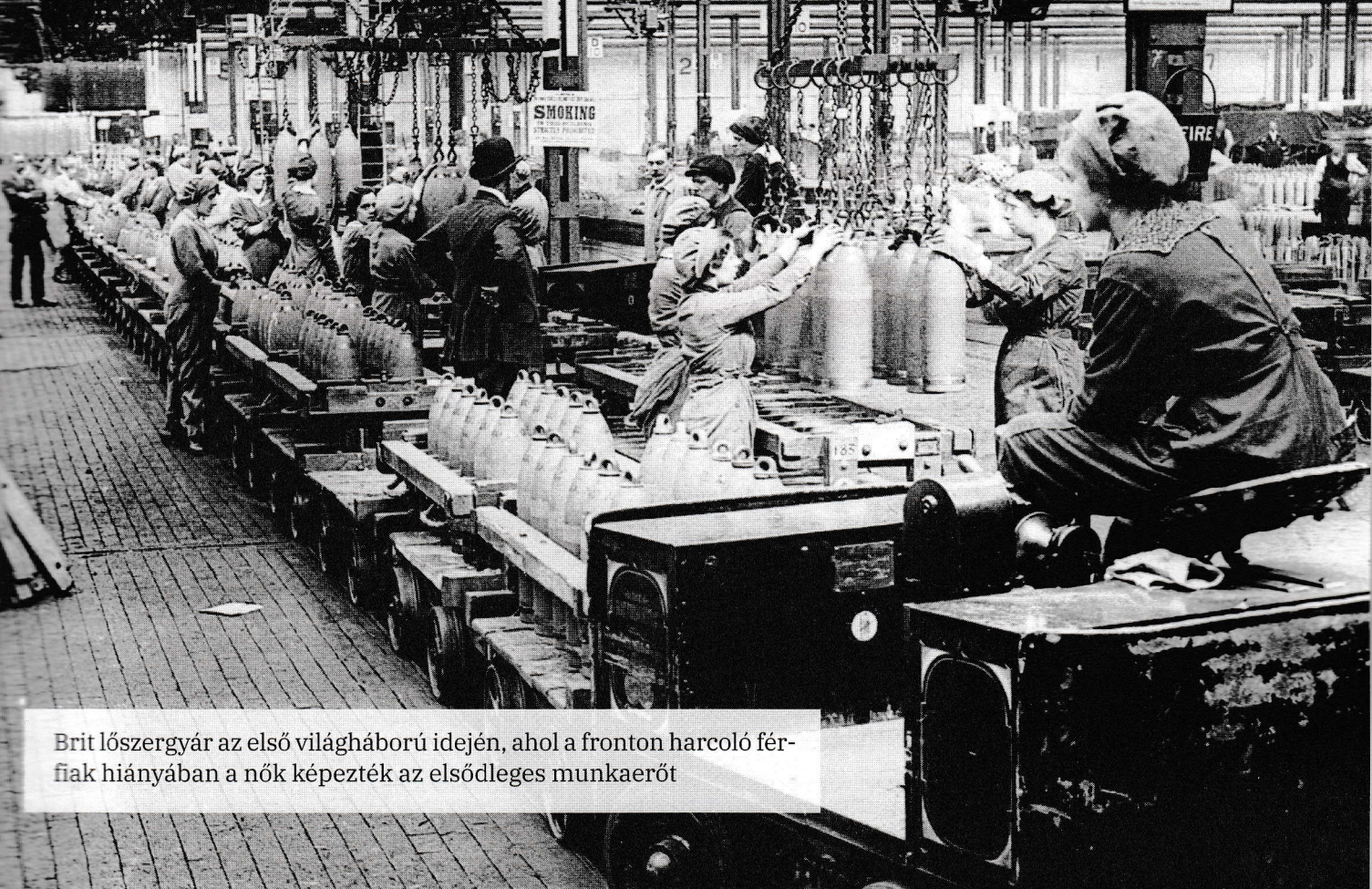
Eszköztár 32

Történeti források feltárása: képek elemzése és történelmi térképek tanulmányozása, egy projekt megvalósítása, egy portfólió vagy egy tematikus mappa elkészítése

Ismétlés 33

Önértékelés 34

Témazáró 35

Brit lőszergyár az első világháború idején, ahol a fronton harcoló férfiak hiányában a nők képezték az elsődleges munkaerőt

Chateau-Thierry, Franciaország, 1918. július. Asszonyok és gyerekek hagyják el az addig búvóhelyül szolgáló pincéket, miután a szövetségesek felszabadították a várost

A világ nagy politikai-katonai szövetségi rendszerei

Túl kemény,
A „Golia” álnevű Eugenio Colmo
karikatúrája, 1915

KRONOLÓGIAI TÁMPONTOK

1868 – 1912

Meidzsi-kor (Japán)

1870 – 1871

francia-porosz háború

1882

központi hatalmak
létrejött

1883

Románia csatlakozása a
központi hatalmakhoz

1891 – 1907

az antant létrejött

1895

kínai-japán háború

1905

orosz-japán háború

Ráhangelő

A mellékelt karikatúra II. Vilmost, Németország császáráat ábrázolja, amint megpróbálja bekapni az egész világot. A karikatúra a vezető háború és hódítás iránti igényét idézi, mint az első világháború fő okát, míg a császár grimasza ennek a próbálkozásnak a kudarcát is sugallja – Németországnak nem sikerült véghezvinni hódító terveit, sem a világ újrafelosztását. De vajon csak Németország felelős az első világháború kirobbanásáért? Milyen más okok járultak hozzá a háború kitöréséhez? Milyen országérdekek hozták létre a kor nagy politikai-katonai szövetségi rendszereit? A következő leckében találd meg ezekre a kérdésekre a választ, valamint más információkat is a háborút megelőző nagy politikai-katonai szövetségekről.

Tájékozodom

Európa világoralma

A 19. század végén és a 20. század elején az európaiak meg voltak győződve saját civilizációjuk felsőbbrendűségéről. Uralták szinte az egész világot mind gazdasági, pénzügyi és politikai szempontból, mind pedig kulturális szinten.

Európa gazdasága állította elő a világ ipari termelésének kétharmadát, birtokolta a kereskedelmi flotta 80%-át és a befektetett tőke 90%-át. Ugyanakkor, a 19. század végén 50 millió európai vándorolt el a kontinensről ázsiai, afrikai és amerikai gyarmatokra. Gyarmatbirodalmi révén 1913-ban Európa uralta a világ harmadát. A gyarmatok, melyek jelentős nyersanyagkészleteket és felvevőpiacot jelentettek Európának, átvették az európai gyarmattartók életstílusát, nyelvét és a vallásaikat.

Az 1900-as évek kezdetén, Etiópián és Libérián kívül szinte az egész afrikai kontinenst az európaiak uralták gyarmatok vagy védnökségek formájában. Ázsiát is európai dominancia jellemezte – Oroszország birtokolta Szibériát, Közép-Ázsiát és a Kaukázus vidékét, az Egyesült Királyság, más területek mellett Indiát birtokolta (a Brit korona ékköve), míg Franciaországé volt Indokína. A Brit, a Francia és az Orosz Birodalom voltak a legnagyobb gyarmattartók, ezeket követte a portugál, a spanyol és holland gyarmatbirodalom. Az erőforrásokban legszegényebb területek a Német és az Olasz Birodalom részét képezték. A 19. század második felében az európai országok gyarmati terjeszkedésének mozgatórugóit a népességnövekedés és a gazdasági fejlődés jelentették.

A széthúzó Európa

A századfordulón Európát számos ellentét osztotta meg:

Politikai szempontból:

- A nyugatot demokratikus rendszerek jellemezték, parlamentáris monarchiák (Egyesült Királyság) vagy köztársaságok (Franciaország, Portugália, Svájc);
- Közép-Európát és keletet önkényuralmi vagy tekintélyuralmi rendszerek uralták (Német, Osztrák-Magyar és Orosz Birodalom);
- Dél-kelet kis országokra oszlott és magán viselte az Oszmán Birodalom fennhatóságának nyomát.

Gazdasági szempontból:

- Nyugat-Európa gazdag volt és erősen iparosult, míg Európa többi része szegény és uralkodóan agrár jellegű;
- Az európai országokat az ipari forradalom különböző fázisai jellemezték, egyekben már a második ipari forradalom jelei mutatkoztak;
- Az európai országok között erős érdekelentétek feszültek.

Németország Európa vezető gazdasági nagyhatalma lett, versengett az Egyesült Királysággal a gyarmatokért, Franciaországgal Elzász és Lotaringia tartományokért, és mindkettővel a politikai és katonai hegemoniáért. Európa igazi puszkaporos hordója a Balkán volt, ahol Ausztria-Magyarország érdekei ütköztek az Oroszország által támogatott Szerbia, valamint az Oszmán Birodalom érdekeivel.

Új, Európán kívüli hatalmak

1900-tól kezdve két nagy, Európán kívüli ország rengette meg az európai dominanciát, az Amerikai Egyesült Államok (USA) és Japán. A világ legnagyobb gazdasági hatalmává váló USA hatalmas mennyiségű természeti erőforrással rendelkezett, az európai bevándorlás által biztosított jelentős számú munkaerő és erőteljes iparosodás jellemezte. Ezt közvetlenül Japán követte, mely a Meidzsi-korban (felvilágosult uralom) nyitott a modernizáció és Európa felé, elindult a világ- és ázsiai nagyhatalommá válás útján. Aktív külpolitikát folytatott, legyőzte Kínát és Oroszországot.

A világbéke és a nagy politikai-katonai szövetségi rendszerek

A 20. század elejét a dominancia és az új gyarmatterületekért folyó harc, illetve a túlzásig fokozott nemzeti érzelmek jellemezték. A gazdasági fejlődés fenntartására Németországnak új gyarmatokra volt szüksége, így támogatta a németek terjeszkedését a világban. Oroszország a pánszlávizmust támogatta. Franciaország az 1870–1871-es háborúban szenvedett vereségért akarta megtorolni, és visszaszerezni Elzász és Lotaringia tartományokat.

A nagyhatalmak megkezdték a háborúra való felkészülést, fegyverkeztek és új fegyvereket fejlesztettek. Két nagy politikai-katonai tömb alakult ki, melyek később, az első világháborúban össze is csaptak: a központi hatalmak és az antant. A központi hatalmak szövetsége 1882-ben jött létre, Németország, Ausztria-Magyarország és Olaszország együttműködésével, Otto von Bismarck német kancellár kezdeményezésére. Kezdetben védekező jellege volt, az egyik szövetséges franciák általi megtámadása esetén a többiek közbe kellett lépjenek, és hadat üzenjenek Franciaországnak. Az antant fokozatosan alakult ki, 1891 és 1907 között, Franciaország, az Egyesült Királyság és Oroszország együttműködésével.

1883-ban, az Oroszországgal való viszony megromlása miatt Románia a központi hatalmakhoz csatlakozott. A védekező jellegű szövetség a politikai osztály nagy része és a román közvélemény előtt titokban maradt.

Alkalmazom

I. Világtérkép a 20. század elején

- 1 Azonosítsd a leckében említett európai államok gyarmatterületeit!
- 2 Magyarázd meg, ez a helyzet miért keltett feszültségeket az európai országok között!
- 3 Sorolj fel, a lecke információi alapján egyéb, a 20. század eleji európai országokra jellemző feszültségforrásokat!

SZÓTÁR

demokrácia

a társadalom politikai szervezési és vezetési formája, mely a nép felségjogát hirdeti; az állam kormányzási formája a hatalmi ágak szétválasztásán, az általános választójogon, a jogrendszeren és szabadságjogokon alapszik

pánszlávizmus

a 19. században megjelent politikai irányzat, az összes szláv nép egy országba való egyesülésére törekvése

önkénturalmi/autokrata rendszer

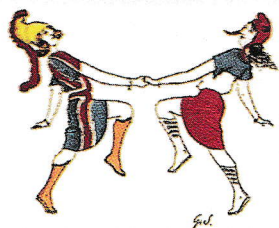
kormányzási forma, amelyben a vezetőnek korlátlan hatalma van

tekintélyuralmi/autoriter rendszer

erőszakos hatalom és a demokratikus rend visszaütése jellemzi

A világ térképe 1914 körül

ÖSSZEFÜGGÉSEK

Antant,
francia képeslap, 1904

A két alak, Britannia és Marianne tánca, az Egyesült Királyság és Franciaország közötti szoros kapcsolatot jelképezi

Entente Cordiale

Francia kifejezés (jelentése *szívélyes megegyezés*), először 1844-ben használták az Egyesült Királyság és Franciaország közös érdekeinek megnevezésére.

Napjainkban a kifejezés elsősorban a második antantra vonatkozik, azaz a Londonban, 1904. április 8-án aláírt, részben titkos írásos megegyezésre. Aláírása a két ország között fennálló ezeréves konfliktus végét jelentette, és egy békés együttélés kezdetét.

Ugyanakkor, az Entente Cordiale, az orosz-francia és az angol-orosz szerződéssel együtt alkotta az antant néven ismert hármas egyezményt, mely az első világháború győztes táborát jelentette.

II. A nagy politikai-katonai szövetségi rendszerek kialakulása

Központi hatalmak (Hármas szövetség)	Antant (Hármas egyezmény)
1879 – Németország és Ausztria-Magyarország között megkötött egyezmény	1891 – 1893 – Franciaország és Oroszország közötti egyezmény
1882 – Olaszország csatlakozása ehhez a szövetséghez	1904 – Entente Cordiale, Franciaország és az Egyesült Királyság között
1883 – Románia csatlakozása a szövetséghez	1907 – egyezmény Oroszország és az Egyesült Királyság között

- 1 Azonosítsd Európa térképén a két szövetségi rendszert alkotó államokat!
- 2 Készíts egy idővonalat a két szövetségi rendszer létrejöttének folyamatáról, majd mutasd be azt szóban is!
- 3 Magyarázd meg három mondatban, hogy Románia miért csatlakozott a szövetségek egyikéhez!

III. Az antant és céljai

„Franciaország és Oroszország közös óhaja a béke megőrzése, és nincs más céljuk, mint felkészülni egy védekező háborúra, ha a hármas szövetség egyik vagy másik országot megtámadja, közös megegyezést hoztak az alábbiakról:

1. Ha Franciaországot megtámadja Németország, vagy a németek által támogatott Olaszország, Oroszország minden rendelkezésre álló haderejét be kell vesse, hogy megtámadja Németországot.
 2. Ha Oroszországot megtámadja Németország, vagy a németek által támogatott Ausztria, Franciaország minden haderejét be kell vesse, hogy szembeszálljon Németországgal.
- A teljes haderő, teljes sebességgel kell hadba álljon, ezzel kényszerítve Németországot, hogy egy időben harcoljon keleten és nyugaton is.“*

Kivonat az Orosz-francia katonai egyezményből, 1892

- 1 Azonosítsd az egyezményt aláíró országokat!
- 2 Határozd meg az egyezmény célját és elemezd létrejöttének okait!
- 3 Beszélgetsetek az osztályban a kiemelt részlet által bemutatott kérdéses helyzetről. Mi lehetett az oka?

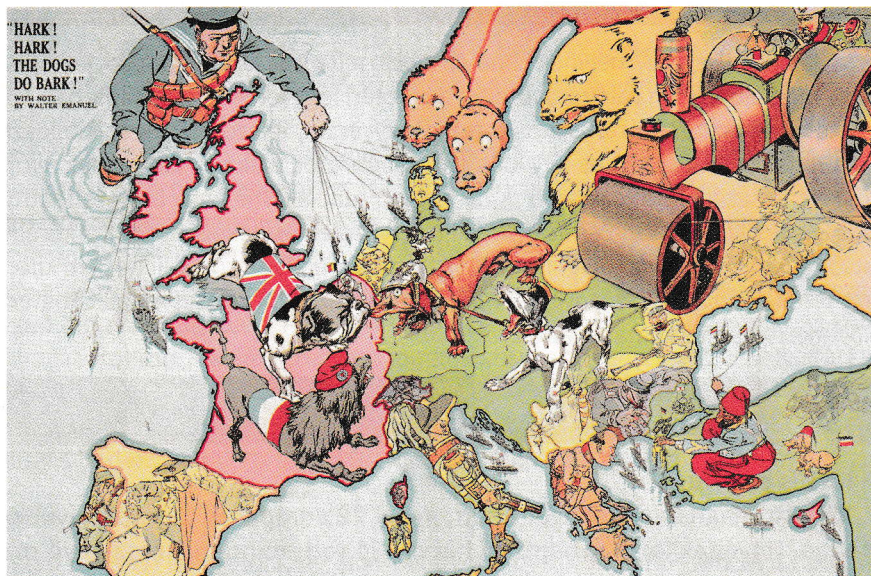
IV. A közvélemény és a háború

- 1 Ítéld meg a mellékelt kép alapján, hogy a közvélemény miként viszonyult a háborúhoz. Milyen érzéseket keltett az emberekben a háború kitörésének híre?
- 2 Hogyan magyarázható a képen látható nők érdeklődése? Készíts egy portfóliót, melybe belehelyezed az egész fejezet során összegyűjtött, a nők háborúban való szerepéről szóló anyagokat!

Budapesti lakosok olvassák a mozgósítást bejelentő újságot, 1914. július 30.

V. Európa 1914-ben

Európában kien-
gedték a háború
kutyáit,
Európa satiri-
kus térképe az
első világháború
kezdetekor,
1914

- 1 Elemezd az illusztrációt, és magyarázd meg jelentését az Eszköztár útmutatásai alapján (32. o.).
- 2 Az illusztrációból és a lecke információiból kiindulva írd egy 8 – 10 soros szöveget *Európa 1914-ben* címmel!

✓ Megjegyzem

- A 20. század elején az európaiak uralták szinte az egész világot. Dominanciájuk gazdasági, pénzügyi, politikai, ideológiai és kulturális szinten érződött.
- A legnagyobb gyarmatbirodalmak a brit, francia, orosz birodalmak voltak, melyeket a portugál, spanyol és holland követett. A legszegényebb gyarmatai Németországnak és Olaszországnak voltak.
- Az európai térséget politikai, gazdasági-társadalmi és szellemi ellentétek jellemezték, melyek feszültségeket és konfliktusokat gerjesztettek.
- Az Európán kívüli területeken két nagyhatalom jelent meg – az USA és Japán.
- A világbékét veszélyeztette a világ újrafelosztásáért folyó harc, a túlfűtött nemzeti érzelmek, valamint a fegyverkezési hajszák.
- Létrejött a két politikai-katonai tömb, melyek később, az első világháborúban összecsaptak: a központi hatalmak (háromszövetség) és az antant (háromszövetség).
- 1883-ban Románia csatlakozott a központi hatalmakhoz.

Műhely – vita

Szerveződjtek csoportokba, mindegyik csoport legyen egy gyarmattartó birodalom (például: Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Belgium, Németország, Olaszország, Oroszország, Spanyolország, Portugália). A tanárotok ajánlotta forrásokat felhasználva készítsetek egy listát mindegyikük, az 1900-as évek környékén birtokolt gyarmatterületeiről. Különböző színű rajzszegeket használva, a világ jelenlegi politikai térképén jelöljétek meg a választott országok volt gyarmati területeit.

Ez alapján a térkép alapján szervezzetek egy vitát az alábbiakról:

- a gyarmatterületek történelmi helyzete/megalakulásuk története;
- a volt gyarmatok jelenlegi helyzete;
- az európaiak civilizációs missziója a gyarmatokon, az európaiak/gyarmatosítók szemszögéből;
- a gyarmatok szerepe az első világháború kirobbanásában/lefolysában.

A MŰLT HANGJAI

„Oroszországgal való kapcsolatunk külpolitikánk egyik nehéz kérdését jelenti. Nem akarjuk provokálni Oroszországot. Éppen hogy mindent megteszünk, ami tőlünk telik, hogy elkerüljünk egy vele való háborút. De a veszély miatt, mely az erős Oroszország felől fenyeget, szükségünk van a központi hatalmak támogatására. [...] Mivel a Romániát fenyegető orosz veszély sokkal komolyabb, mint az a baj és fájdalom, mely a magyar területeken élő románokkal szembeni orosz bánásmódból ered, Románia védelmet és biztonságot keres a háromszövetségben.“

I. Károly, a központi hatalmakkal való szövetségről

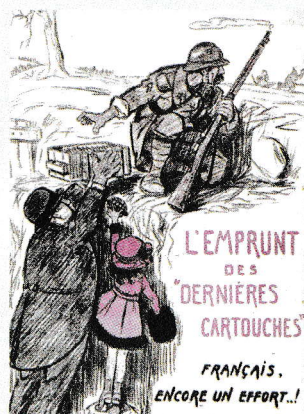

I. Károly, Románia királya (1866–1914)

FLASH

Csak Németország felelős az első világháború kirobbanásáért?

Az első világháború. A szövetségek alakulása. A frontok

Francia propaganda falragasz

KRONOLÓGIAI TÁMPONTOK

1914. június 28.

szarajevói merénylet

1914. július 28.

Ausztria-Magyarország megtámadja Szerbiát

1914. szeptember 6–9.

az első marne-i csata

1915. április – december

a Gallipoli csata

1916. február – július

a verduni csata

1916. július – november

a Somme-i csata

1917. július 24./augusztus

6.–1917. augusztus 21./szeptember 3.

Mărășești-i csata

1917. október 25./

november 7.

az oroszországi bolsevik forradalom

1918. november 11.

Compiègne-i fegyverszünet

Ráhangelő

A mellékelt falragasz, melynek címe *Az utolsó töltények kölcsönadása*, jelképezi a civil lakosság első világháborúban való részvételét: a harctéri fegyverzetet a hadiiparban nők, gyermekek és idősek erőfeszítései árán biztosították (fegyverzet, felszerelések és kiegészítők gyártása is). A falragasz egy kislányt és egy idős embert ábrázol, akik egy katonának nyújtanak egy doboz lőszerrel, és az a felirat szerepel rajta, hogy „Franciák, még egy erőfeszítést!”, ami a hadsereg és a civilek közös mozgósítását sugallja a győzelem érdekében. Ezek a körülmények tették az első világháborút más milyenné, intenzitása és precedens nélküli területi kiterjedése alapján – egy *totális háborúvá*. *Mennyire pontos ez a jellemzés?* A választ megtalálhatod a leckében és a következő esettanulmányokban.

Tájékozódok

A totális háború

A háború világháború jelleget öltött, mivel 28 európai és Európán kívüli ország vett részt benne. Ugyanakkor egy nemzeti háború is volt, mindenik résztvevő ország katonái és lakosságának jelentős többsége is nagy lelkesedéssel támogatta az erős háborús propaganda következtében, mely a hazaszeretetet és az ellenség gyűlöletét hirdette. Mivel közel 70 millió katona harcolt a háborúban, ez tömegjellegűt is öltött. A háború hasonlóan sújtotta a hátszágot is, állandó áruhiányt okozott, a gyakori bombázásoktól szenvedtek a városok és a fegyvergyárak, a civil lakosság (nők és gyermekek) átvette a fronton lévő férfiak feladatait, komoly háborús erőfeszítéseket tett. Ugyanakkor technológiai és taktikai háború is volt. Új fegyvereket vetettek be: repülőgépeket, tengeralattjárókat, tankokat, géppuskákat, kézigránátokat, mérges gázokat – a harc földön, vízen, a víz alatt és a levegőben is folyt. Taktikai szempontból különböző hadviselési típusokat alkalmaztak: állóháborút, villámháborút és felőrlő jellegűt. A világháború az erőforrások háborúját is jelentette, óriási gazdasági erőfeszítést igényelt. A háborút az a fél nyerhette meg, amely a hadszíntérrre a legtöbb fegyvert és lőszerrel tudta biztosítani.

A háború kirobbanása. A táborok alakulása

A felszültségek és politikai krízishelyzetek nyomán az 1914 nyarán, Szarajevóban történt merénylet, Ferenc Ferdinánd főherceg, Ausztria-Magyarország trónörökösének meggyilkolása volt a háborút kirobbantató szikra. Ausztria-Magyarország megtámadta a merényletért felelősnek tartott Szerbiát, majd, a szövetségek összjátéka nyomán a háború európai és világméretűvé szélesedett.

- Az antant mellett szállt hadba Olaszország és Románia (kiléptek a központi hatalmak szövetségéből), Belgium, Szerbia, Görögország, Japán, USA stb.
- A központi hatalmak oldalán harcolt Bulgária és az Oszmán Birodalom stb.
- Európában a harcok két fő front mentén zajlottak, a nyugati és a keleti fronton, de létezett számos mellékfront is, mint a balkáni és az északolaszországi.

A háború alakulása 1914 – 1915

A háború 1914 őszén villámháborúként kezdődött. A nyugati fronton Németország, megsértve Belgium semlegességét, megtámadta Franciaországot. A német előrenyomulást a Marne folyónál állították meg, így állóháborúvá vált a nyugati front. A keleti fronton, Kelet-Poroszországban, a kezdeti sikerek után, amikor az orosz csapatokat legyőzték Tannenbergnél és a Mazuri-tavaknál, szintén állóháborúra (lövészárkok) rendezkedtek be. A Balkánon, 1915-ben legyőzték a körbekerített Szerbiát. Ugyanabban az évben kudarcba fulladt, a Gallipolinál elszenvedett vereség nyomán, az antant azon törekvése, hogy a Dardanellák-tengerszoros fölött megszerezze az uralmat. Ezeket a vereségeket kárpótolta Olaszország hadbalépése és egy új front megnyitása Észak-Olaszországban. Ezekben az években Románia semleges maradt, de intenzív tárgyalásokat folytatott mindkét táborral, és készülődött a háborúra.

Az 1916 – 1917-es évek

1916-ban a nyugati fronton két nagy csata zajlott, mindkét tábor számára hatalmas emberáldozattal, a verduni és a Somme-i csaták. Verdunnél, a franciák legjobban megerősített frontszakaszánál, minden jellemzőjében felölő hadviselés folyt, a németek Franciaország kimerítésére törekedtek.

Verdun, Philippe Pétain marsall és Robert Nivelle tábornok vezetésével ellenállt a német offenzívának, ennek meghatározó lélektani hatása volt a francia hadseregre. Hogy felmentsék Verdunt az ostrom alól, az angol-francia csapatok a Somme folyónál támadást indítottak, mely óriási emberveszteséggel járt. Ugyanazon évben Románia, az antant felszólítására belépett a háborúba. Néhány erdélyi siker után védekezésre szorult, majd az 1916-os év végén az ország kétharmada idegen fennhatóság alá került. Az 1917-es év meghatározó eseménye az USA hadba lépése a nyugati fronton. A keleti fronton a román hadsereg jelentős győzelmeket ért el a Mărăști-i, Mărășești-i és ojtói csatákban. A bolsevik forradalom következtében Oroszország beszüntette a harcokat és megkötötte a breszt-litovszki békét, kilépett a háborúból. Emiatt utólag, az ellenséges haderők által körülvelt Románia is kapitulált.

Az antant győzelme – 1918

Az 1918-as év első felében Németország számos győzelmet könyvelhetett el a nyugati fronton, de megállította a szövetségesek egy újabb előretörése a Marne folyónál. Végül azonban az antant erőforrásokbeli fölénye a központi hatalmak legyőzéséhez vezetett, a tagországok pedig sorra kapituláltak: szeptemberben Bulgária, októberben az Oszmán Birodalom, novemberben Ausztria-Magyarország. A háború Németország 1918. november 11-én, Compiègneben aláírt fegyverszüneti egyezményével ért véget. 1918. november 10-én Románia újra belépett a háborúba, így annak vége Romániát a győztesek táborában érte.

SZÓTÁR

fegyverszünet

a hadban álló felek megegyezése alapján a katonai tevékenységek időszakos felfüggesztése

felölő hadviselés

hadviselési forma, melyben a harcoló felek az ellenfélnek minél súlyosabb emberi és anyagi károkat igyekeztek okozni, ezzel felölve ellenállását

villámháború

a haderő összevonásának és szétosztásának eszközével igyekeznek saját sebezhetőségüket csökkenteni és harcászati sikereket elérni

állóháború

hadviselési forma, amelyben a harcoló felek fenntartják megerősített, statikus harcvonalait, ezáltal védelmi gátat képeznek

bolsevik forradalom

államcsíny, mellyel a bolsevikok átvették a hatalmat Oroszországban

Alkalmazom

I. Az első világháború lefolyása (1914 – 1918)

- 1 Kövesd a térképen a leckében bemutatott eseményeket: a két tábor megoszlását és a frontok alakulását!
- 2 Azonosítsátok a térképen a leckében említett csatákat.

TELJEGYARÁZAT

- Az antant államai
- A központi hatalmak országai
- Az országok hadbalépésének ideje
- Az antant offenzívái
- A központi hatalmak támadásai
- A szerb hadsereg evakuálása Korfu szigetére 1915-ben
- A frontvonal és az év
- T Tengeri csaták

Az első világháború lefolyásának térképe

